

Latweeschu Awise.

Nr. 42. Zettortdeenâ 19tâ Oktober 1839.

Jaunas sinna.

Widsemmes leelfungi Walmeeres draudjê jaunu Latweeschu skohlu irr likkuschî uszelt, fur teem buhs mahzitees, kam prahts irr us preekschu Widsemmê par skohlmeistereem palikt. Skohleschanu, pee ka katram, pirms atlaischanas sîhmi dabbuhs, japaleek zaur 3 gaddeem, usfahks schai paschâ gaddâ us Mahrtineem, — un tapehz wiffi Latweeschu jaunekli, kam gribbahs schai skohlâ mahzitees, un kam eespehschanas irr, par usturru un grahmatahm, fo pehz us mahju lihds dabbuhs, 50 sudr. rublus par gad-du maksat, ja winni jaw wezzaki pahr 17 gaddeem, un ja wiffu to jaw irr eemahzjuschees, fo no atlaischama draudjes skohlasbehrna prassa, un ja teem leezibas sîhme no fawa mahzitaja ne truhkst, tikpat par wezzumu, tikpart par deewabihjaschanu, — teek faukti ka lai lihds Imai Nowemb. mehn. deenai, schai gaddâ pahrlaufschanas deht usteizahs Walmeeres draudjê woi pee mahzitaja F. Walter, woi pee skohlas preekschneeka J. Zimse. —

Weenradsis jeb deggunaradsis, (latiniski Rhinoceros.)

Dabbujam scho gadd pa Mikkleem swehru redseht, kas kamehr Jelgawa stahw schai pil-fatâ ne effoht bijis. Atwedde schurp ar leclu ohri, wilktu no 16 sirgeem weenradsi, eeslehtu leelâ lahde ar trellineem. Schis lohps turreja eeksch swarra 6000 mahrzinus, bija 6 pehdas augsts, 15 pehdas garsch, 14 pehdas plats. Spalwas ne buht tam ne bij, bes ween masas pubkas pee ausim un pee astes, kas bija plakkamiska, kâ kad plenize fahrtahs pee wakkalas. — Galwa gandrihs lihdmajahs zuhkas galwai — bet bij sinnamâ wiffai un warren leela;

mutte turprettim wairak kâ sirgam, wirfsluhpa garraka par appatschluppu, tâ ka seenu gribbedams muttê nemt wirfsluhpu issteepis kâ eliwants ar snukki seenu fuschkus leelâ rihlê eewilke; mehle naw affa kâ pee qohws, bet mihksta kâ pee sirau-lohpa. Musis zuhku austin lihdingas, bet stahwus galwâ, azzis schim lohpan dikti masas; us degguna leels rags kas isaugoht lihds 1½ pehdas augstumâ un turroht lihds 8 tullus pee pascha degguna resnumâ. — Muggura un kahjas, kâ prattifi, wiffai leelas un kahju naqqi bij us diwi lahaahim schelti, tas irr ar 3 naggeem. Wehdars dikti leels. Ahda tik beesa, ka ar sohbinî ne warr zauri zirst un ar plinti ne warr zauri schaut un rohtu peelizis schi kerrahs pee pirksteem itt kâ zuhkas ahda, kad schi zepta bijusi un atkal auksta palikkusi, jeb kâ ahda, kas lihds affinim nobehrseta bijusi, kam jauna ahda mettahs wirsî.

Schis lohps dsihwo eeksch Ustias semmes, tai widdû fo fauz Bengalen, Siam un Kihnâ, eeksch beeseem mescheem un leeleem muklajem, kurrôs tam kâ zuhkai wahrstees patihkabs. Winsch ne dsihwo eeksch pulka, bet labbpraht turrahs atschkirts no zitteem, irr kuhtrs un slinks, bet no zitta aistiktis kôhti nikns un dusmigs. Winna barriba irr dadsehi, kohzini un sahle, fo tas ar wirfsluhpu noyluhka. Winsch avehdoht par deenu wairak kâ birkawu seena. Zehgereem bailiga jakis ar weenradscheem, jo sohbins un dunzis ahdai ne eet zauri un ar plinti arri welti teem schausi wirsî. — Zehgeri mekle weenradsim peelihst klahst, kad winsch gullt, ar wehju tam eedami wirsî, un kad deesgan klahstu tad tihko tam eeschaut ais ausim, fur ta ahda tik plahna, ka lohde weegli iseet zauri. —

Kahhs reisineeks kas eeksch Ustias galkofnes (Cap-Colonie) us weenradsha jakti bijis, stah-

sta tà: Winnu bija divi, kas itin meerigi kohpā meschā blakkam stahweja, purnu prett wehju ohschnahdami pazehluschi un allasch passattidamees woi tik kahds ne nahk no passatas teem wirsū. Mellejam pa wehjam teem peelihst klahk; weens no schihs widdus laudim teem lehnitiam peelihbe un tee zitti jehgeri palikke tabtaku stahwoschi ar funneem. Kā tschuhstka Mohris ar sawu plinti rinku rinkeem weenradscheem uslihbe wirsū, un palikke kluffu us wehdera gulloht kad weenradsis galwu pagreese. Mohrin bija wairak kà stunda jaleen, un kad ais kruma us 200 kohleem lohpeem bija peelihdis klahk, Mohris pagaidija kamehr weenradsis galwu pagreesis deggunu ohschnahk pazehle, un tam schahwe galwā eefschā. Winsch trahpija tehwinu, kas fahke breefmigi ruhkt un blaut un abbi ar mah-titi fkehje us to pussi kur plinte bija sprahgufi. Mohris gulleja pee semnes un kusteht ne kuste-jahs, kad zitti jehgeri tam pahrgalwu pahri sawas plintes ischahwe. Kad funnus teem us-laide wirsū weenradschi fahke rinki mest, bet takmehr trihs schahwenus tehwinam laidam wirsū. Sunneem tee breefmigi spehre ar kahjahm wirsū un ar sawu raggū waggas wilke 8 tullus dsittas, semmi funneem azzis mesdami. Kad pascheem jehgereem wirsū dewahs tad us 30 kohlu klahtumā laimejahs tehwinu tà fashaut ka semne pakritte; mah-tite aisbehdse prohjam. Semne pakrittis fahke tà ar kahjahm spabr-ditees ka semnes welleni un afmini par gaisu fkehje. Pa kahdu laiku nosprahge. — Kad gan bees mesch buhtu, tad eet zaur kohkeem zauri ka brilsch un braksch un apgahsch ar sawu deggunu leelus zelinus. — Kad fakka ka weenradsis venaidneeks effohts leelam eliwantam, tad mahziti reisneeki apleezina tas effoht neeki, jo abbi schee swehri ne buht ne dsihwojoht us weetu. Irr arri deggunradschi ar diweem raggeem.

W. V.

W a h w e r i n i.

Lehtih, es luhdsu, juhs man ko stahstat!
— Ar tahdeem wahrdeem fainneka masais dehs

pee sawa tehwa tehwa peeglaubijahs, kas ais krahfnas us benki sehdeja. Tas wezzais, kà no dsittahm dohmahm mohsdamees, fazzija: nu tad usmamm labbi, behrni! —

Juhs sinnat to leelu preedi, kas pehrn wehl stahweja us to kalnu, tuliht ais basnizas, kur tee lasdu krumi irr? — Meks to gan atzer-ram, tà tee behrni fauze weenā muttē. Nu labbi, fazzija tas wezzais tehws. Us to preedi pehrn wassarā bija leela un zeeta ligda, un tanni trihs jauni wahwerini mitte. Mah-teem bija kahdu deenu reekstus atneffufi, un pehz kahpe sarra gallā, deggoni puzzeht ar kah-jahm. Tē nu wannags kà bulta no gaisa noschahwahs, kampe to un apehde brohfastā. Asti ween winsch pamette, un wehisch to pazehlis, muhsu zeemā eeneffe.

Ta wezza nu bija weffela, bet ko teem nab-baga behrneem bij eefahkt? Tee ne bija to wan-nagu eeraudsijuschi, un ne sinnaja kalabbad ta mah-te wairs ne nefte reekstus. Mohahpt semne wiini arri ne drihksteja, jo tas kohks bija augsts, un tee ne mahzeja grimt. Tad usnahze ta leela wehtra, juhs sinnat, kas mums stakkam juntu noplehse, un krattija to teelu preedi, ka ta brahse, un pamasitin ar wissahm saknehm pagahsahs. Ja ta buhtu us scho pussi kritufi, kad teescham basnizas juntu buhtu sadausijufi, un tee wah-werini buhtu bijuschi noht. — Bet nu tas wehisch winnu us ohtru pussi speede, stary koh-keem un stary krummeem, un kad tahs pirmas bailes pahrgahje, tee wahwerini deggoni isbah-suschi no sawas ligdas wissapfahrt eeraudsija reekstu kerkarus. Tē winneem nu tikkai bija muttē bahst un ehst. Un tee reeksti teem bija gaufigi, jo wiini drihs mahzijahs no weena kohka us ohtru palehkt. Bet tē nu ruddens usnahze, un kad tas pirmas sneegs kritte, tad schee mannija, ka wajjadseja fashoka. Ko nu darrihs! Skrohderu teem wahwereem naw, nau-das arri naw ko apfeggu pirktees. Tad nu wiini kahdā dsestrā rihā wiffi trihs us sarru notuppejahs kohpā, un kluffam Deemu luhdse. Un tas dijahkais balsi pazehle un fazzija: ak mihtais Deews, tu redsi kà mehs fahstam dreb-

bedami. Dohd mums jo firtaku apgehru! Tu muhs effi usturrejis, kad ta leela preebe apgahsahs, un muhs effi ehbinajis, kad mahste neko wairs ne atnesse, dohd nu mums arri apfeggu! —

Ta rohдахs, ka wiini arri ne buhs welti luhguschi. Jo kad es aiswakkar ar juhsu tehwu to seenu no schuhna pahrweddu, tad tee wahwerini lehkaja kohka galla, un bija brangi nobarroti, un tik kupli ka muhsu wezzais jahneeks, kad winsch ar sawu leelu kaschoku pee mums eenahf. — Un kad teem atkal to waijadsehs, tad es gan sinnu, pee ka wiini ees luhgtees. Woi tu arri to sinni, Marie? Ta meitina atbilbeja rohkas falikdama: sinnu gan! tee ees luhgtees muhsu Tehwu debbesis. Tas arri mannu luhgschanu paklausihis, ka winsch tohs wahwerinus klausija.

Tas wezzais tehws fazzija: to winsch teescham darrihs, bihstees tiklai Deewu weenu-mehr.

Nu tur wehl gaddijahs masa bahla meitina, fainneeka jaunakais behrns, un ta nu us to teepahs, wezzam tehvam wiinai arri luh-schoht pasazzimu stahstiht.

Tas wezzais fazzija: schodeen es tew wairs ne warru pasakku stahstiht, bet es tew palihdseschu to jauku dseefminu ismahzitees, fo tew wakkar preefscha teizu. Un kad tu mahzefi no rihta to mahtei preefscha flaitiht, tad wiinna tew smukku bildi eedohs, raffi to, fur tas Kungs Jesus ar teem behrneem un ar teem engeteem stahw, un appakscha irr rakstihis: laideet tohs behrninus pee mannim nahft, un ne leedseet teem, jo tahdeem ta Deewa walstiba peederr. — Nu klaussees labbi:

Al mahste, laideet man, man Jesus aizinajis lai cemu arridsan, fur winsch man preeku krahjis. Man engeli grihb waddiht, un debbes dahrsa stahdih.

To behrnu tur irr dauhs, un Jesus pee teem stahjahs, Un kad tee luhds un sauz, tad winsch ar teem ne rahjahs, Un pee teem kawedamees, tohs klausfa schelodamees.

Un mutti atwehrdams, winsch pats tohs masus mahza, No debbes leetinahm, kas preeku firdim stahda. Woi man ne gribbat wehleht schohs debbes wahrbus dsirdeht?

Juhs mannim ne leegseet, pee mibla Jesus klubschu, Juhs winnam tizzeseet, ka es tur wessels buhschu. Es debbes dahrsa nahfschu, un juhs tur gaidiht fahfschu! —

Pa tam ta fainneeze no kufna eenahze, pilnu blohdu turredama abbas rohkas, un pee fleegfna apstahjahs klausidamees. Bet wiinai drihs waijadseja to blohdi nolift, jo affaras gribbeja eekschâ birt! —

F. R.

Teefas flubdinafchanas.

No Rundales pagasta teefas tohp sinnamu darrihts, ka 25ta un 26ta Oktober f. g. tohs rekshletas mantes, no teem Rundales fainneekem Jahn Gohwe no Stahmannu, Jehlab Balbart no Suschu, Krisch Namusch no Stahmannu, ta kalpa Rein Knops no Stuhrenu, Jahn Essers no Stuplu, Jurre Rasmann no Spriggu mahjahm un ta Lintes krodhsneeka Anfs Saulgohs uhtrupe tiks pahrhohta; talabb teel wiffi tee, kam patiktu fo pirkt, usaizinati, peeminnetâ deenâ preefsch pufsbeenas, Masf-Ewirkalles muishâ atnahft. Rundales pagasta teefa, tai 4ta Oktober 1839.

(T. S.) ††† Spigge Peter, pagasta wezzakais. (Nr. 111.) G. Heydtmann, pagasta teefas srihweria.

Tas pee Lintes perderrihs pagasta lohjeklis Mahrtin Reinfeld, furra mahjas weeta schai teefai naw sinnama, tohp zaur scho usaizinahis, 25ta Oktober f. g. no rihta pee schihs pagasta teefas rekrushschu lohsefchanas deht peeteiktees. Lintes pagasta teefa, 11ta Oktober 1839.

Mr. Golowin, pagasta wezzakais. (Nr. 106.) G. Grünthal, pagasta teefas srihweria.

Tas pee Krohna Behrsmuischas peederrigis puifis Mattihs Indrik Walnauffis, furra mahjas weeta scheitan naw sinnama, tohp zaur scho usaizinahis, 3schâ November 1839 no rihta agri schihs pagasta teefas namma pee rekrushschu lohsefchanas atnahft. Krohna Behrsmuischas pagasta teefa, 14ta Oktober 1839.

(T. S.) J. Gauratneek, peefschbetais. (Nr. 687.) H. Müller, pagasta teefas srihw. paligs.

Wissi tee, kam kahdas taisnas parradu praffischanas buhtu pee ta lihdschinniga fainneeka Keltu Kahle Rubben, kas nespchzibas deht sawas mahjas atdes wis un pahr kurra mantu leelu parradu labbad konkurse nospreesta, tohp usazinati, wiswehlat lihds 12tu Dezember 1839 pee Wirkusmuischas (Heiden) pagasta teefas peeteiktees, jo wehlat neweenu wairs ne klaushs. Wirkusmuischâ, 30tâ September 1839. 2
 Friz Leinabt, pagasta wezzakais.
 (Nr 84.) E. Diedrichsohn, pagasta teefas srihweris.

No Uppeß = un Pillesmuischas pagasta teefas tohp fluddinahs, ka tas Uppeßmuischas dahrsneek, Janne Zahnis Bfchmann jaw senn isbehdsis un zitur bes passës usturrahs. Talabb teek wiffas teefas mihligi usazinataß wianu faemnt, un pehz likumeem par behgli aifubtist. Uppeß = un Pillesmuischas pagasta teefa, 7tâ Oktober 1839. 2
 ††† Martiin Heil, pagasta wezzakais.
 (Nr. 1032.) H. U. Zinnius, pagasta teefas srihweris.

Las pee dsimtsmuischas Labbragges pee muischas laudim peeraksthts Karl Pamel Schulz, kas pehrn gaddâ appalsch Leelas-Eseres Pampelê dsh-

wojis, bet no turrenes aishahjis un kurra taggadejs mahjoklis naw sinuams, tohp zaur scho talabb ka tas bes passës usturrahs un ka wiasch pee tahs schi gadda rekruschu dohschanas pirmâ schkirrâ eelikt, usazinahts, lihds 1mu November s. g. pee Dewikles Labbragges pagasta teefas peeteiktees, ar to pamahjischanu, ja kas to peeminnetu Karl Schulz peeturretu un tam mahjas weetu dohtu, tad tam wiffas atbildeschauas, kas no tam zeltobê, buhs janesß. Dewikles Labbragges pagasta teefa, 14tâ Oktober 1839. 2

††† Ahle Mattihs Preedan, peefehdetais.
 (Nr. 78.) E. J. Menzendorff, pagasta teefas srihw.

No Ostbach = Freiberges pagasta teefas tohp wissi tee, kam kahdas taisnas parradu praffischanas buhtu pee ta lihdschinniga Freiberges fainneeka Lohja Andrei Arrai, kas parradu un nespchzibas labbad no mahjahm islikts un pahr kurra mantu konkurse spreesta, usazinati, 6 neddelu storpâ no appalschraftitâs deenas pee saudeschanas sawas teefas scheid peeteiktees. Ostbach = Freiberges pagasta teefa, 26tâ September 1839. 3

Jute Leesneek, pagasta wezzakais.
 (Nr. 49.) H. Plettschun, pagasta teefas srihweris.

Naudas, labbibas un prezzu tirgus us plazzi. Nihgâ tanni 9tâ Oktober 1839.

	Sudraba nauda.			Sudraba nauda.	
	Rb.	Kp.		Rb.	Kp.
3 rubli 50 kap. papihru naudas gelbeja	1	—	I pohds kannepu	—	90
5 — papihru naudas	1	42	I — linnu labbakas surtes — —	2	—
1 jauns dahlderis	1	32	I — flittakas surtes — —	1	80
1 puhrs rudsu	1	40	I — tabaka	—	65
1 — kweeschu	2	80	I — dselses	—	75
1 — meeschu	1	5	I — sweesta	2	50
1 — meeschu = putrainu — —	1	50	I muzza filku, preefchu muzzâ — —	9	—
1 — ausu	—	70	I — wihfchnu muzzâ — —	9	25
1 — kweeschu = miltu — —	3	50	I — farkanas fahls	7	—
1 — bihdeletu rudsu = miltu — —	1	80	I — rupjas leddainas fahls — —	6	—
1 — rupju rudsu = miltu — —	1	40	I — rupjas baltas fahls — —	4	75
1 — sirnu	1	50	I — smalkas fahls	4	40
1 — linnu = sehklas	3	50	50 graschi irr warra jeb papihres rublis un warra nauda stahw ar papihres naudu weenâ maksâ.		
1 — kannepu = sehklas	1	25			
1 — kimmenu	5	—			

W r i h w d r i e k e h t.

No juhrmallas gubernementu augstas waldischanas pufes: Waldischanas-rahts U. Weitler.
 No. 346.